

Kaj je filozofsko svetovanje?

1.

Oče filozofskega svetovanja Gerd Achenbach pravi, da je filozofija kot ve-
da "vztrajanje v svobodi necenzurirane refleksije, ki ne ustvarja rešitve, ampak
jih, nasprotno, preizprašuje" (Achenbach, 1995: 68). Za filozofijo ni nobene
avtoritete, nobene generalizacije ali dogme, v katero ne bi zapičila svojega pre-
izpraševalnega žela. Čeprav polemizira z vsako temo, dogmo ali avtoriteto (od
najbolj vsakdanjih, kot je patriotizem, uspeh, spoštljivost otrok do staršev in
oblasti in podobno), pa je zanjo še posebej značilno, da se ukvarja s problemi
in vprašanji, na katera ni samo enega pravilnega odgovora ali pa ga sploh ni (na
primer, vprašanje smisla življenja, resnice, sreče, svobode, smrti, dobrega, zlega
in podobno). Ali rečeno drugače: vse, kar se samookliče za resnico in ki zato
želi odsloviti vsakršno nadaljnje spraševanje o le-tej, ne spada v filozofsko prak-
so,¹ saj je za filozofijo in filozofsko svetovanje – ko se ukvarja z mnogoplastni-
mi temami ter ne priznava enega ali edinega odgovora – prav tako značilno, da
svojih metod in orodij ne uporablja za pridobivanje končnih resnic.

2.

Še zlasti pa svojih metod ne uporablja za določene, vedno ene in iste cilje,
kakor je to značilno za psihoterapijo. Filozofski svetovalci: "/.../ se borijo proti
temu, da bi njihova orodja uporabljali za natančno določene – vedno ene in is-
te – cilje, namene tako kot psihoterapija, ki ljudi obravnava kot normalne ali
nenormalne in nato skuša vse nenormalne spraviti na pot normalnosti z vedno
istimi metodami" (Achenbach, 1995: 74).² Filozofsko svetovanje se loči od te-

¹ Razlogi za to so intrinzična vrednota osebne avtonomije in skepsa do enega in edinega 'pravega' načina življenja.

² Filozofska izkušnja je zato izkušnja preprečevanja potopitve v rutino, s tem pa ljudem ponuja alternativo že utečenim prepričanjem in domnevam.

rapije po tem, da se ne ukvarja s t. i. 'nenormalnimi' ljudmi, katerih problemi ležijo v potlačeni preteklosti v njihovem nezavednem, zaradi katerih imajo vedenjske in čustvene motnje ter niso sposobni avtonomnega mišljenja, ki bi jim omogočalo sprejemati odgovornost zase in/ali za druge. Filozofi verjamejo, da obstajajo neraziskane (bolj kot nezavedne ali potlačene) vrednote, prepričanja in predpostavke, ki se jih je vsakdo naučil v otroštvu in po katerih vsi živijo; ki oblikujejo (vendar ne določajo), kdo je, in vplivajo (vendar niso vzrok) na to, kar počnejo.

Poleg tega Lahav pravi, da je razlika tudi v tem, da bomo: "/.../ med psihologi našli težnjo po raziskovanju *občutkov* vrednosti namesto *koncepta* vrednosti, *izkušnjo* svobode namesto *koncepta* svobode; sprevračanja filozofske teme, kaj je smiselno življenje v psihološko temo kavzalnih procesov, ki so v temelju smiselnosti ali nadomeščanja filozofske refleksije o moralni odgovornosti s tehnikami sproščanja krivde in moralnih občutkov" (Lahav, 1995: 14). Filozofski svetovalci nasprotno postavljajo vprašanja o naravi vrednosti, svobode, krivde skozi dialog, logiko, argumentativnimi tehnikami, modeli in analogijami.

Filozofski svetovalci prav tako zagovarjajo razliko s terapevtskim pristopom v luči odnosa med klientom in svetovalcem, saj le-ti spodbujajo avtonomijo klienta in enakopravnost med njima – vloga filozofskega svetovalca je, da z vprašanji in alternativnimi pogledi na težavo pomaga spodbuditi klienta, da sam reflektira svoje misli in prepričanja ter sprejme odgovornost za svoje sodbene. Na splošno velja, da je ena glavnih zahtev do klienta, da mora biti ta sposoben misliti avtonomno in kritično. "Trdi se, da je glavni in bistveni namen filozofskega svetovalca krepitev klientovega zaupanja v njegovo ali njeno izkušnjo in razum. Ta element filozofskega svetovanja /.../ je povsem nasproten kateremukoli drugemu profesionalnemu odnosu klienta/svetovalca, kjer se klient zanaša na znanje in avtoriteto svetovalca." (Raabe, 2001: 32) Je pa še ena točka, na kateri se terapija razlikuje od filozofskega svetovanja, in sicer da slednje svojim klientom ponuja *učenje* kritičnih in kreativnih veščin mišljenja, tako da so klienti ne le sposobni razrešiti svoje probleme, ko ti nastanejo, ampak jih lahko tudi bolje predvidijo ter s tem sploh preprečijo njihov nastanek. Tako je prav *učenje* filozofskih veščin, orodij in metodologije ključno za klientovo neodvisnost od nenehne pomoči svetovalca in izboljšanje kakovosti njegovega življenja. Peter B. Raabe pa dobro opozori, da *učenje* klienta različnih sposobnosti in stališč, veščin ali orodij, ki so potrebna za filozofsko raziskovanje, implicira, da svetovalac ve nekaj, česar klient ne ve, in s tem deluje kot avtoriteta. Ali kakor sam pravi: "/.../ da bi klientu omogočili vodenje avtonomnega samopreiskovanja, ki bo omogočilo boljše razumevanje samega sebe, mora biti

eden izmed temeljev svetovalnega procesa tudi povečanje klientovih sposobnosti za takšen podvig. To pomeni, da mora svetovallec sprejeti vlogo učitelja in si v primernem trenutku prizadevati za implementacijo intencionalne pedagogike /.../ v obliki podajanja informacij, načrtovanja predavanj, pregleda uporabljenega gradiva in evalvacije napredka” (ibid.: 213). To je očitno protislovje, ki ga večina literature o filozofskem svetovanju prezre.

Tako imamo na eni strani svetovalce, ki zavračajo vsakršno podobnost s psihoterapijo, na drugi strani pa imamo svetovalce, ki trdijo, da obstaja sinhronost med sodobnim filozofskim svetovanjem in klasičnim konceptom filozofije kot terapije, pri tem pa se zanašajo na avtorje, kot sta Martha Nussbaum in Pierre Hadot. Nussbaumova v svoji knjigi *Terapija želje* piše o idealnem filozofu kot ‘sočutnem zdravniku, čigar umetnost lahko ozdravi veliko človeškega trpljenja’. Hadot pa v knjigi *Utehe filozofije* piše, da je Epikur videl vlogo filozofa kot terapevta zato, ker si je prizadeval za spremembo posameznikovega načina življenja in življenja, ki ga osvobodi strahov, ki so mu v preteklosti preprečevali polno in mirno življenje.

Tako se izkaže, da se filozofske razprave že dolgo niso hotele ukvarjati le z mislimi in mišljenjem, ampak tudi s konkretnimi izkušnjami, kajti nihče “/.../ ne trpi zaradi abstraktnih problemov, razen če ti ne skrivajo problemov, s katerimi se spopadamo v konkretnem življenju. O nekem problemu razmišljamo, ker je za nas tako ali drugače pomemben.: zato, ker nas preseneča, ker nas iritira, ker smo na tem področju neuspešni, in tako naprej. /.../ Odgovori na življenjske situacije so smiselni le znotraj konkretne izkušnje. Izkušnja je tista, ki določi meje osebnega filozofskega razumevanja, onkraj katere postane filozofija čista spekulacija” (Boele, 1995: 44).³ In če to povežemo s sedanjo filozofsko prakso v obliki svetovanja, je jasno, da se klient obrne na svetovalca, ker ima težavo ali sklop težav, ki je/jih sam ali s pomočjo najbližjih (partnerja, prijateljev) ne zna premagati in če želi, da mu jih ta s svojim znanjem pomaga odpraviti in s tem olajšati bolečino, pa tudi, če je cilj svetovalca spremeniti klientovo kritično mišljenje, ki mu bo omogočal izogniti se novim težavam.⁴ A Raabe gre še korak dlje, ko pravi: “Če temeljni cilj filozofskega svetovanja ni

³ Velja namreč, da četudi lahko formuliramo osebni problem na abstrakten način, je to vedno abstrakcija konkretne situacije. Tisto, kar nas motivira, da razmišljamo na primer o podcenjenosti žensk v javnem in zasebnem življenju na abstrakten način, odseva naše osebne okoliščine. V vsakdanjem življenju smo del teh okoliščin – izkušamo njihovo krivičnost, poniževanje in bolečino ob tem –, vendar ne vemo natančno, kaj naj si mislimo o njih ali kako naj jih odpravimo. To izkušnjo lahko analiziramo skupaj s svetovalcem in si jo razjasnimo. Analiza razjasni naše stališče do problema in nas osvobodi občutka zmede in nesmiselnosti, ki je izraz pomanjkanja razumevanja.

⁴ Veliko psihoterapevtov uporablja tako imenovani kognitivni pristop, ko se pogovarjajo s svojimi pacienti o njihovih problemih. “Toda filozofi so veliko bolj filozofsko opremljeni kakor njihovi kolegi terapevti. Zato lahko bolje pomagajo klientu, ko gre za razjasnitev njegovih misli, izogibanje logičnim in proceduralnim napakam v mišljenju, etične odločitve, razjasnitev vrednot, vprašanje o smislu življenja /.../” (Raabe, 2001: 277).

sprememba, izboljšanje in dobro za klienta, kaj potem sploh je cilj tega? (Raabe; 2001: 215). Po drugi strani pa Raabe prav tako prizna, da če svetovalec lahko spremeni klienta, lahko tudi klient povzroči nekatere spremembe v svetovalcu, zato odnos med svetovalcem in klientom večkrat opiše z metaforo plesa – kakor pri plesu je tudi pri svetovanju tako, da včasih vodimo, včasih pa smo vodeni.

Tako imamo pri filozofskem svetovanju opraviti s kombinacijo prototerapevtskih in antiterapevtskih značilnosti: s sočutnim poslušanjem, zaupanjem v klientovo odgovornost, spodbujanjem klientove avtonomije, da se sam odloči o razrešitvi svojih problemov in z aktivnim spodbujanjem k spremembi, osvoboditvi trpljenja in učenjem filozofskih veščin, orodij, ki omogočajo avtonomnost in skrb zase.

In nazadnje imamo še eno odločujočo razliko med filozofskim svetovanjem in terapijo, in sicer da filozofsko svetovanje ponuja (odvisno tudi od želje klienta) odmik od nenehne neposredne osredotočenosti na razrešitev problema in premik na raven transcendence – splošnih in vodilnih teoretskih principov v življenju in zlasti uvid v lastni svetovni nazor ali temeljni aksiom, po katerem se klient v življenju ravna. V končni posledici filozofsko svetovanje pomeni, “/.../ da mora imeti klient sposobnost racionalne raziskave aksiomov, po katerih živi, videti okvir lastne misli, ki ustvarja omenjene aksiome, si pridobiti nekaj znanja o lastnem vedenju, odločitvah in izkušnjah ter, ko je potrebno, biti sposoben vplivati na ta okvir s pomočjo kritičnega in kreativnega mišljenja” (Raabe, 2001: 207).

3.

Pogosto se namreč izkaže, da so težave, ki se dotikajo enega problema, povezane z veliko globljim in širšim prepričanjem (svetovnim nazorom ali temeljnimi aksiomi), ki ga ima klient o sebi, drugih in svetu. Filozofija je tako relevantna za vsakdanje življenje zato, ker lahko vsakdanje dogodke, dejanja, čustva, načrte, upe in hrepenenja interpretiramo kot ‘izjave’ o nas samih in svetu. Lahko jim vidimo kot izraz koncepta o lastni identiteti, o tem, kaj je življenje, kaj je dobro, pravično, častno, kaj lahko pričakujemo od drugih, in podobno – z eno besedo – ta posameznikova stališča o sebi in svetu imenujemo svetovni nazor. V tem sklopu razmišljanja ponudi še boljšo definicijo Ben Mijuskovic, ko pravi, da filozofsko svetovanje temelji na premisi, da vsakdo izmed nas strastno izbere določeno izhodišče, prvi princip, ki nato služi kot podlaga za ves nadaljnji miselni in vrednostni sistem. “Principi delujejo kot semena, vrednostni sistemi pa so sadovi tistega, kar je bilo prvotno posejano. Filozofsko sve-

tovanje raziskuje ta semena in njihove izdelke kot tiste, ki jih je klient sam izbral.” (Mijuskovic, 1995: 88)⁵

Filozofska refleksija je tako raziskava temeljnih predpostavk in konceptov, ki so v temelju posameznikovega načina razmišljanja. “Predmet filozofskega svetovanja niso procesi, ki se dogajajo znotraj klienta, ampak ustvarjanje sveta skozi filozofska (logična, konceptualna, eksistencialna, etična, estetska itn.) razmišljanja. Tako je ‘klientov’ koncept realnosti – kakor izražen v njegovem načinu življenja in razvit s pomočjo filozofske refleksije – tisto, o čemer teče beseda v filozofskem svetovanju.” (Lahav, 1995: 12) Poleg tega pa spoznanje, da naš pogled na življenje in realnost, naše stališče do sočloveka in narave, temeljno počiva v nas samih (in se lahko s preizpraševanjem nas samih spremeni), nas iz pasivnih psiholoških subjektov spremeni v aktivne filozofske agente. Filozofsko, intelektualno in kognitivno nismo odgovorni le za prve principe naših prepričanj, ampak tudi za niz razmišljanj in čustvovanj, ki konstituirajo naš sistem, ki je plod prvih principov.

Toda Peter B. Raabe se s tem le delno strinja: “Lahav trdi, da je interpretacija svetovnega nazora temeljni element /.../ filozofskega svetovanja. Toda zdi se, da je prej nasprotno, da je svetovni nazor posledica ali končni izdelek filozofskega raziskovanja človekovega načina življenja.” (Raabe, 2001: 206) In nadaljuje: če ne moremo pričakovati, da bi lahko dobili vpogled v klientove probleme, ne da bi pri tem raziskali njegov svetovni nazor, tudi ne moremo pričakovati, da bi klientu pomagali interpretirati njegov svetovni nazor, ne da bi uporabili vsaj nekaj elementov iz kritičnega in kreativnega mišljenja ter na splošno filozofskega raziskovanja. “/.../ to postavlja kreativno in kritično mišljenje filozofskega raziskovanja, v nasprotju z interpretacijo svetovnega nazora, za temelj filozofskega svetovanja” (ibid.).

4.

Vendar pa se filozofsko svetovanje ne ukvarja le s kognitivnimi vidiki klientovega življenja (mislimi in prepričanju), ki naj bi razkrivali naš svetovni nazor, sistem vrednot in prepričanj, ki jih imamo o svetu in nas samih, ampak tudi s čustvi in vedenjem. Res je, da filozofija sicer zahteva upravičenost svojega prepričanja na način logičnega, kritičnega in konceptualnega argumentiranja, a v zadnjem času se vedno bolj prebujajo filozofske razprave, ki tudi čustva utemeljujejo kot nekakšne racionalne sodbe in prepričanja s kognitivno vsebino.

⁵ Po njegovem odločitvi ali izbira med dvema enakovredno ekskluzivnima prvima principoma vedno temelji na možnosti med vsaj dvema nasprotnima kandidatoma: idealizem nasproti materializmu, racionalizem nasproti empirizmu, moralni absolutizem nasproti moralnemu relativizmu in podobno.

Skozi zgodovino zahodne filozofije so čustva zelo dolgo veljala za iracionalne in divje sile onkraj našega nadzora, ki imajo svoje telesne in fiziološke znake (na primer razburjenost in jezo zaznamo kot rdečico na obrazu, povišan ton glasu ali povišan krvni tlak in srčni utrip) in ki jim podležemo brez svoje vednosti in privolitve. Prav zaradi dolgotrajnega in vztrajnega prepričanja, da čustvom zgolj podležemo, so čustva vedno veljala za nekaj slabega – kar v naše življenje pri naša nered in bolečino. Toda filozofi in znanstveniki čedalje bolj ugotavljajo, da ni tako. Kot zanimivost naj povemo, da so bili stoiki prvi filozofi, ki so postavili tezo, da imajo čustva kognitivno in evalvacijsko vsebino, sodoben filozofski pionir na področju čustev, Robert C. Solomon, pa o njih pravi: “Čustva so racionalna v nekem, pomembnejšem smislu. So sodbe, ki so intencionalne in inteligentne. O čustvih lahko rečemo, da so racionalna v natančno istem smislu kakor velja za vse sodbe /.../, zahtevajo veliko dozo konceptualne sofisticiranosti, vključno s konceptom sebstva, in vsaj nekaj zmožnosti abstrakcije. Zahtevajo pa tudi vsaj minimalno inteligentnost v smislu samospoštovanja in delujejo namensko, v skladu z ekstremno kompleksno celoto pravil in strategij” (Solomon, 1993: 181). Poleg tega naj bi za čustva veljalo, da nosijo v sebi namero, zaradi katere imajo naša dejanja namen, da nekaj opravimo ali spremenimo – sprememba lahko velja realnosti ali nam samim. Pri nekaterih čustvih je tako sprememba izključno subjektivna, na primer pri zavisti in obupu, kjer imamo le malo opravlja s konkretnim dejanjem, veliko pa z rekonstrukcijo naših nazorov in vrednot. Pri drugih čustvih – na primer strahu za svoje življenje – je sprememba v celoti uperjena na spremembo realnosti.⁶ A Solomon gre še dlje in trdi ne le, da so čustva racionalne in evalvacijske sodbe z določeno namero, da pa je v osrčju vsakega čustva niz “fundamentalnih, ontoloških in evalvacijskih prepričanj, ki definirajo mitologije, znotraj katerih živimo, in ideologije, po katerih živimo. Vsako čustvo, celo najmanjši drobec zavisti ali zadrege /.../, je mikrometafizični in etičen sistem, del filozofije, ki je za nas, filozofe, primeren, da ga razjasnimo” (Solomon, 1993: 194). Ali kakor še natančneje pojasni Marta Nussbaum: “Čustva razkrivajo bitju svet, najgloblje cilje, ki jih ima v odnosu do sebe in vse to, pozornemu opazovalcu. Čustvena reakcija nam pove, da gre za pomembno vrednost ali cilj in da je ta poškodovan ali izpostavljen tveganju ali pa je napredoval. Iz čustvene reakcije se lahko veliko naučimo, kaj je za osebo pri njenem stiku z okoljem, ali na splošno v življenju, pomembno. Kako oseba interpretira jaz in svet ter kako se spopada s poškodbami, nevarnostmi in izzivi.” (Nussbaum: 2001: 119) Tako vidimo, da so tudi čustva pomemben del filozofskega raziskovanja in svetovanja.

⁶ Po njegovem večina čustev izraža strategijo maksimizacije samospoštovanja.

5.

Sedaj pa se končno usmerimo na samo metodologijo dela filozofskega svetovalca, kjer je pomembno razlikovanje med odprtimi in zaprtimi/problemsko-nivojskimi metodološkimi pristopi. Oče filozofskega svetovanja Achenbach zagovarja odprt pristop (tako imenovana 'metoda onkraj metode'), saj naj bi bilo svetovanje, tako kot življenje, nikoli končan proces interpretiranja, v katerem ne moremo nikoli doseči dokončne sodbe. Po njegovem "filozofija ne uporablja metode, ampak razvija metode; ne uporablja teorije, ampak razvija teorije" (Schusterjeva citira Achenbacha, 1998: 36). Podobno zagovarja Shlomit Schuster: "Filozofsko svetovanje ima odprt, 'onkraj metode' pristop, ker filozof spremlja klienta skozi veliko različnih vidikov /.../" (Schuster, 1998: 107), ki med seboj niso vedno kompatibilni in koherentni. Achenbachov in Schusterin pristop zelo spominjata na postmodernistično držo, po kateri zares ni in ne more biti nič predpisanega in zaradi katerega imamo občutek, da 'anything goes'. Prav zaradi slednjega pa se z omenjenim pristopom ne strinja Raabe, ki trdi, da je Achenbachova šibkost ravno v tem, da ne priznava nobenega kriterija, ki bi omogočal oceno in legitimnost nekega modela v praksi in kar omogoča filozofskim svetovalcem po svetu, da definirajo filozofsko svetovanje, kakor hočejo – pri tem pa ta vseinkluzivni pristop omogoča, da so nekatere definicije filozofskega svetovanja zanimive in fascinantne, druge pa smešne in absurdne, vsekakor pa ne ponuja nobenega kriterija, po katerem bi dobre ločili od slabih in zgrešenih. Prav tako ne omogoča nobene evalvacije napredka in učinkovitosti procesa filozofskega svetovanja. "Z drugimi besedami, filozofski svetovalec v skladu z ekstremnim postmodernim konceptualizmom nima nobene 'objektivne perspektive', ki bi mu omogočala vpogled v to, kaj se dogaja znotraj seans filozofskega svetovanja – in zato nobenih sredstev, s katerimi bi lahko ocenil pragmatične posledice – /.../ ali filozofski svetovalni dialog klientu škoduje ali koristi. To vodi v sklep, da je vsaka zavestna odločitev svetovalca in klienta o temi ali smeri procesa popolnoma nepomembna." (Raabe, 2001: 167)

6.

Toda z Raabejem se strinjamo, da če hoče biti filozofsko svetovanje kredibilno in dobro 'podjetje', mora imeti izdelano metodologijo dela. Metodologija filozofskega svetovanja vsebuje dva vidika: različne pristope ali tehnike in različne metode. Pristop definiramo kot svetovalčev osebni stil ali način aplikacije metode; tehnika je element znotraj metode, metoda pa je niz/sistem praks in tehnik. "Na primer, dialog med svetovalcem in klientom je tehnika ali postopek, ki je skupna številnim metodam filozofskega svetovanja, medtem ko

je sokratska metoda ime, aplicirano na metodo, ki jo uporabljajo nekateri svetovalci, med drugim z namenom uporabe dialoškega postopka. Vendar pa je pomembno opozoriti, da je tako imenovana metoda sokratskega dialoga več kot zgolj dialoški postopek, saj njegovi praktiki sledijo številnim predpisanim postopkom in tehnikam pri vodenju njihovih dialogov /.../ ki se lahko poučujejo in učijo kot sistem praks ali metoda.” (ibid.: 46–47) Omenili smo dialog in sokratski dialog, pri čemer je dialog tehnika ali postopek, sokratski dialog pa metoda. V filozofskem svetovanju poznamo naslednje tehnike ali postopke: dialog, odprti dialog, interpretacijo svetovnega nazora, osredotočenost na problem, avtonomijo klienta, kritično raziskovanje, deskriptivno interpretacijo, normativne izjave in iskanje ekvilibrija in naslednje metode: Achenbachova metoda onkraj metode, filozofija kot način življenja, kombinacija filozofije in psihologije, uporaba posameznih filozofov, šeststopenjsko metodo za partnersko svetovanje, dvostopenjsko metodo, osredotočeno na rešitev problema, štiristopenjsko metodo z učenjem, logično utemeljeno metodo in sokratski dialog.

In spet imamo Raabeja, ki upravičeno trdi, da njegova metoda daleč najbolje združi vse različne metode najbolj priznanih filozofskih svetovalcev v enotno rešitev – štiristopenjsko metodo. Le-to sestavljajo: I) stopnja: *prosti tek* je stopnja hermenevtičnega poslušanja, na kateri se mora svetovalec seznaniti s klientom in njegovimi problemi in nasprotno, klient seznaniti s svetovalčevim pristopom (ker je vsak klient drugačen, se mora na tej stopnji pozanimati, kaj ta hoče od svetovalca in nasprotno); II) stopnja: *rešitev trenutnega problema* je stopnja, ko si svetovalec prizadeva rešiti klientove trenutne probleme in dileme. Na tej stopnji klient ponavadi jemlje svetovalca kot strokovnjaka ali avtoriteto, ki uporabi svojo sposobnost mišljenja.

Ko/če je problem rešen, se lahko klient odloči za konec svetovanja, lahko pa nadaljuje in vzame proces ter razrešitev le-tega kot osnovo za naslednji korak v globljem raziskovanju njegovega načina mišljenja, v smislu preiskovanja temeljnih vrednot, prepričanj in vodilnih principov onkraj povezave s trenutnimi problemi. Toda da bi lažje prisostvoval v tej raziskavi, mora razviti lastne miselne sposobnosti – filozofske veščine: pristope ali tehnike in metodo; III) stopnja: *učenje kot intencionalno dejanje* je stopnja po razrešitvi problema, ko svetovalec postane učitelj, ki skuša klienta naučiti veščin mišljenja in filozofskih dispozicij, potrebnih za učinkovito in avtonomno filozofsko samoraziskovanje – svetovalec uči svoje veščine, s katerimi je klientu pomagal na prvih dveh stopnjah, da bi se klient znal sam spopasti s svojimi težavami v prihodnosti (svetovalec se ravno po tem razlikuje do psihoterapevta, ki ne podeli svojega znanja s klientom). Intencionalno pomeni, da je klient posebej naravnana na to, kar počne svetovalec. Na tej stopnji je odnos med klientom in svetoval-

cem veliko bolj sodelovalen in recipročen, na koncu pa bo klient 'samega sebe znal diagnosticirati', saj se bo raziskoval v smislu postavljanja vprašanj, iskanja pravih odgovorov, razlikovanja med dobrimi in slabimi razlogi, s posploševanjem, uporabo analogij, konstruiranjem sklepov, ocenjevanjem argumentov, prepoznavanjem protislovij in prizadevanjem za konsistentnost, s prizadevanjem za dokaze in resnico, odprtosti za različne poglede in rešitve ...

Toda pri intencionalnem učenju ne gre le za učenje neformalne logike, kritičnega, kreativnega in utopičnega mišljenja, analogij, modelov, konceptualne analize in raziskovanja predpostavk, ampak za pomoč pri interpretaciji njihovega svetovnega nazora, kar je glavni fokus filozofskega raziskovanja – s tem pa prehajamo na četrto stopnjo. IV) stopnja: *transcendenca* je stopnja, na kateri se klientu pomaga transcendirati svojo 'posvetno' bistvo trenutnih in vsakdanjih problemov z namenom preizpraševanja (to preizpraševanje ni zgolj racionalno, ampak tudi intuitivno in čustveno) predpostavk in vrednot, inherentni v svetovnem nazoru ali njegovih prvih principih. "Ko filozofsko svetovanje doseže četrto stopnjo, mora svetovalec ponuditi šibko vodstvo /.../ transcendenca je v filozofskem svetovanju proces, v katerem svetovalec pomaga razkriti temeljne predpostavke, jih razkriti in nato transcendirati v smeri bolj avtentičnega načina biti v svetu, biti, ki ni zgolj vodeno, ampak zavestno izbrano." (Raabe, 2001: 162) Glede na slednjo filozofsko vizijo ne bo živel življenja kot gol nereflektiran stroj, ki se zgolj odziva na življenjske dražljaje, ampak bo sposoben živeti na podlagi zavestnih odločitev, ki so v skladu z njegovim konceptom dobrega življenja (kdo je, kako naj živi, saj šele zdaj, ko je dovolj močan, lahko postavlja in poskuša odgovoriti na temeljna eksistencialna vprašanja). Šele sedaj pa bo lahko tudi spoznal nenavaden cilj prakticiranja filozofije kot načina življenja.

7.

Za konec se iz splošnega opisovanja filozofskega svetovanja premaknimo še h konkretnemu, k dejanskemu delu filozofskega svetovalca. Filozofsko svetovanje pozna *individualno* in *skupinsko* svetovanje. *Individualno* svetovanje delimo v naslednje zvrsti filozofskega svetovanja: *partnersko svetovanje* (kaj je ljubezen in kaj zaljubljenost, vprašanje zvestobe in zaupanja v zakonu, odvisnosti in/ali avtonomnosti, fluidna seksualnost ...); *svetovanje na področju osebnih življenjskih dilem* (vprašanje smisla življenja, samospoštovanje – definicija smisla življenja na splošno in zame, iskanje smisla je del naše človeškosti, kje leži smisel, zunaj mene, na primer v bogu, skupnosti ali v meni, razlikovanjem med smislom in pomenom, ali lahko leži smisel v samopreseganju in delu za druge ...);

karierno svetovanje (sprememba kariere, vizija, kaj želimo početi v življenju in biti v tem uspešni, katere so moje močne točke, ki mi prinašajo prednost pred drugimi, definicija uspeha in sreče pri delu ...); *etično odločanje* (kdo je dobra ali slaba oseba, kaj je svoboda, katera odločitev mi bo prinesla največjo srečo, kaj bi naredili drugi, če bi se znašli v mojem položaju, kdo bo pridobil in kdo izgubil ...).

Ko gre za *skupinsko* svetovanje, lahko rečemo, da ima naslednje prednosti, in sicer da gre za takojšnje in neposredno soočenje misli udeleženca o različnih stvareh z drugimi udeleženci in za opustitev zagovora tradicionalnih vrednot ter promoviranje svobode vpogleda v vrednote in prepričanja drugih, ki se razlikujejo od le-tega. Slabosti pa so, da so za nekatere člane njihovi osebni problemi lahko še vedno preveč boleči, da bi jih lahko delili z drugimi člani skupine, zato so teme veliko bolj univerzalne (varne) kot v individualnem svetovanju. Pri skupinskem svetovanju teme niso tako diverzificirane kot pri osebnem svetovanju, ponavadi pa se uporablja kot alternativni pristop k terapevtskim pristopom pri skupinah, kot so ozdravljeni alkoholiki in narkomani, potencialni samomorilci in celo osnovnošolski otroci.

8.

Kakor sem nedavno zapisala: "Sami filozofski svetovalci v bran filozofskemu svetovanju navajajo dva tisoč let staro Sokratovo izjavo, da nereflektirano življenje ni vredno življenja, in njegove dialoge s sogovorniki, v katerih jih skuša spodbuditi h kritičnemu razmišljanju o predpostavkah (argumentih, prepričanjih, vrednotah), ki jih imajo glede dobrega življenja v državi, partnerskem odnosu, njih samih, odnosa do boga, resnice ipd., postavljajo kot prvi primer filozofskega svetovanja" (Majerhold, 2004: 1477) in nadaljujem, da je Sokratova pobuda tudi v današnjem, vedno bolj nekritičnem, potrošniško izpraznjenem in osamljenem svetu še vedno tako aktualna kot takrat.

LITERATURA:

- ACHENBACH, G. (1995): "Philosophy and Psychotherapy", v: Lahav, R. and Tillmans, M. (ur.) *Essays on Philosophical Counseling*. University Press of America;
- PRINS-BAKKER, A. (1995): "Marriage Counseling", v: Lahav, R. and Tillmans, M. (ur.) *Essays on Philosophical Counseling*. University Press of America;
- BOELE, D. (1995): "The Training of a Philosophical Counselor", v: Lahav, R. and Tillmans, M. (ur.) *Essays on Philosophical Counseling*. University Press of America;
- COHEN, E. (1995): "Some Roles of Critical Thinking", v: Lahav, R. and Tillmans, M. (ur.) *Essays on Philosophical Counseling*. University Press of America;

- HOOGENDIJK, A. (1995): "The Philosopher in Business World as a Vision Developer", v: Lahav, R. and Tillmans, M. (ur.) *Essays on Philosophical Counseling*. University Press of America;
- LAHAV, R. (1995): "A Conceptual Framework for Philosophical Counselling", v: Lahav, R. and Tillmans, M. (ur.) *Essays on Philosophical Counseling*. University Press of America;
- MAJERHOLD, K. (2004): "Filozofsko svetovanje", *Sodobnost* 12, 2004, Ljubljana, Sodobnost International;
- MIJUSKOVIC, B. (1995): "Philosophical Counseling and Psychotherapy", v: Lahav, R. and Tillmans, M. (ur.) *Essays on Philosophical Counseling*. University Press of America;
- NUSSBAUM, M. C. (1994): *Therapy of Desire*. New Jersey: Princeton University Press;
- NUSSBAUM, M. C. (2001): *Upheavals of Thought, Theory of Emotions*, Cambridge University Press;
- RAABE, P. B. (2001): *Philosophical Counselling: Theory and Practice*, Westport CT, Praeger;
- SCHUSTER, S. C. (1999): *Philosophy Practice: An Alternative to Counseling and Psychotherapy*, Westport CT, Praeger;
- SOLOMON, R. C. (1993): *The Passions*, Indianapolis, Hackett.